

Kluzká jízda scenáristy a režiséra Benjamina Tučka na poli prozaickém

22. ledna 2010 14:13

Deset let se úspěšně pohybuje v českém filmu. Asistoval režisérovi Gedeonovi při Návratu idiota. Režiroval snímek Děvčátko. Je spoluscenáristou filmů Mistři a Protektor. Má teď za sebou i knižní debut. Nazvaný VKV.

Nad knihou krátkých próz scenáristy, režiséra a muzikanta Benjamina Tučka (1972) VKV (velmi krátké vlny) chci začít zešíroka. Totiž: jak je možné, že dosavadní recenze na tuto knihu vyznívají tak rozdílně? Ale ještě než si z několika recenzí zacitujeme, jednu poznámku zcela na okraj. Když se dneska v Česku řekne VKV, není vyloučeno, že více občanů si pod tou zkratkou představí televizní seriál Velmi křehké vztahy, než starou dobrou zkratku pro rozhlasové velmi krátké vlny, známější dnes jako FM.

O knize

Benjamin Tuček: VKV (velmi krátké vlny)

K vydání připravil Ondřej Kavalír, fotografie autora Marek Najbrt.

Labyrint, Praha 2009, **edice Fresh**, svazek 12, 136 stran, doporučená cena 175 korun.

"Vydavatel sice hlásá, že jde o 75 krátkých povídek, pravdou je, že jde spíše o jiný žánr: črtu. To však nic nemění na faktu, že 75 textů hovoří jasným jazykem o Tučkově ohromném pozorovatelském talentu a schopnosti přetavit znalosti a prožitky ve zcela osobité výpovědi. Některé drobné miniaturky pobaví netradiční pointou, jindy text nabídne zcela intimní emoce, pokaždé však něco skutečně hmatatelného, reálného," napsal Stanislav Šulc do deníku E15. Mimochodem, i když je termín črta v definici poměrně volný, Tučkovy texty jsou vším možným, ne však črtami! Črta je specifický publicistický žánr, v němž jsou reálné děje podány tzv. literárně, jde o takřčenou vyšší publicistiku. Šulc tím slovem zřejmě chtěl vyjádřit, že leccos z VKV je "načrtnuto".

"Žánr velmi krátké povídky nejčastěji v rozsahu do jedné strany je velice specifický. Může sloužit jako stylistické cvičení, může přinést nečekanou pointu, a být tak jakousi delší anekdotou, může být i pouhým záměrným fragmentem, zvětšeninou v situaci, kdy se autor nemíní nořit do budování děje a postav. K té třetí poloze vesměs patří i Tučkovy povídky z knihy nazvané VKV (velmi krátké vlny).," pravil Ivan Adamovič v Lidových novinách., "V pětasedmdesáti zvětšeninách je také značné množství balastu, jako by autor do knihy zařadil i své letmé nápady, z nichž by někdy v budoucnu mohl být ucelený příběh, ale zatím nejsou ničím víc než oním nápadem, momentkou. Jindy Tučka zrazuje pubescentní přichylnost k povrchnímu surrealismu či neukázněnost, s níž se do těchto textů vkrádá samoučelná grotesknost. Bylo by zajímavé vědět, zda texty pocházejí z delšího časového rozmezí. A také zda je autor obeznámen s podobně laděnými Ledovými povídkami od Jacquese Sternberga, které zde byly v malém výběru představeny před nějakými dvaceti lety v revue Světová literatura."

Co praví autor

Co mikropovídka po svém autorovi vyžaduje?

Snad koncentraci, zkratku, empatii, poezii. Volume doleva.

A co po čtenáři?

Nehledat souvislost tam, kde není, a být naladěný na stejnou vlnu. Volume doprava.

Právo, 1. října 2009

"Tuček představuje výjimečný zjev na současné tuzemské literární scéně, nevezde se na žádné módní vlně, neřadí se k undergroundu ani není l'artpourl'artistou uzavřeným ve slonovinové věži svých pocitů a vizí," rozplýval se Alex Švamberg na Novinkách.cz. "To ale neznamená, že by Tuček byl zjevením bez kořenů. Mnohé absurdní situace jsou jako vytržené z raného Hrabala řízlého Bukowským, když psal o životě na Kladně nebo v Libni, byť Tuček je tvrdší a rozhodně méně pábitelský, což je dáno i sevřeností textu. Jeho pohled na vztahy má zase leccos z Kunderových Směšných lásek. Absurditou, v níž si libuje, však má nejbliže k Ivanu Vyskočilovi, i když neodráží tíživost života ve zdánlivě monolitické společnosti ovládané jedinou mocenskou strukturou, ale v kaleidoskopické postmoderní současnosti postavené na konzumu. (...) V každém případě se už dlouho na tuzemské literární scéně neobjevil tak osobitý autor a mimořádný zjev."

"Přestože jsem se na VKV těšila jako na lehké, osvěžující čtivo pro konec prázdnin, jak jsem byla zvyklá z dosavadních jedenácti počínů pestré edice Fresh, v níž vyšla dílka novinářů Šimona Šafránka

a Jana Malindy, dýdžeje Tobiáše Jirouse, scenáristy Marka Epsteina nebo překladatelky Báry Gregorové, nedočkala jsem se ničeho než lehkého zklamání?" napsala Kateřina Kadlecová do Reflexu a těmi slova prozradila, že edici Fresh fakticky nezná, protože "lehké, osvěžující čtivo" v této řadě nevychází, a říct to právě třeba o knize Báry Gregorové je čirý blábol.

Záruční doba různého trvání

V citaci protirečících si recenzí Tučkovy prvotiny by šlo ještě pokračovat. Různost čtení, odlišnost názorů je pochopitelná, to patří k lidské přirozenosti. Nicméně od lidí, kteří své názory na dílo šíří veřejně a nechávají si za to platit by se slušelo zařadit recenzovanou věc do nějakého "ověřitelného" kontextu, a nefantazírovat. Jestliže neexistuje vůle k pojmenování toho, na jakou půdu tvůrce vstupuje, vedou Tučkovy krátké, oproštěné, interpretacím otevřené texty k úplné erupci svévolných dedukcí. Přitom několikařádkové, několika odstavcové či několikastránkové Tučkovy miniatury nezjevují se tu bez návaznosti na tradici – bez ohledu na to, zda ji tvůrce zná, či nikoliv. Ivan Adamovič jmenuje Ledové povídky Jacquese Sternberga. Ale je třeba jít hlouběji: kupříkladu k Minutovým románům Rakušana Petera Altenberga (1859-1919), které vyšly česky v roce 1958, ke svazku Krásná neznámá (1981) Francouze Alphonse Allaise (1854-1905) či ke stovce krátkých absurdních či paradoxních příběhů, "malých románových epopéjí" Centurie (česky 1984) Itala Giorgia Manganelliho (1922-1990).

Ve vztahu třeba právě k těmto titulům (nebo k jiné sestavě knižních souborů miniatur) je užitečné Tučkovy "velmi krátké vlny" poměřovat, ptát se, v čem jsou jiné, kam se v rámci toho žánru – či přesněji výrazu – posunulo Tučkovo psaní, v čem je ten autor signifikantní pro naši dobu, pro současnou citlivost, pro stávající rozpoložení. Posun u VKV tkví kupříkladu v tom, že zatímco Altenbergovy a Allaisovy texty často jsou skutečnými črtami (běží o obrázky z dobové Vídně, respektive Paříže), Tučkovy fragmenty jsou modelové, fabulované a nejednou ponechané u jediného nápadu-zápisu. Kupříkladu: *"Býval jsem vývojářem v Legolandu, teď pracuju jako herec na volné noze, jsem genderový muž, starám se op rodinu, jsem vzorný manžel, v něčem jsem lepší než moje manželka. Mám rád vášnivý sex. Občas. Hledám lásku. A Ty?"* (Inzerát).

Ale ani jen několikařádkový text nemusí u Tučka nutně znamenat plochost spokojující se s legráckou, s frkem. Viz Odpovědnost: *"Věřil, že nese odpovědnost za celý svět, a měl panický strach, že selže. Miliardy lidských osudů na něm visely, ráno se vždycky praštil do hlavy o oblohu. Jeho nebe bylo totiž nízko a dalo pokaždé šílenou práci ho zvednout, aby ostatní mohli dýchat."*

"Záruční doba" Tučkových miniatur tedy neodvisí nutně od délky; nacházejí se v jeho knize hlouposti kratoučké i delší, stejně jako se v ní vyskytují dobré věci několikařádkové i několikastránkové. Jeví se mi to tak, že kdyby Benjamin Tuček takovéhle miniatury ještě několik let sepisoval, vršil a pak je znovu probíral a přísně selektoval, že by se v celku knihy pak vyskytlo méně schválností a křečí. Ale to by ten svazek už možná nebyl "fresh"; ta nevyrovnanost byla ne snad přímo záměrem, nicméně důsledkem, s nímž se počítá.

Když už celá tenhle recenze volá po vymezení se, pak na jejím konci dodejme, že Benjamin Tuček je současný, dnešní tím, že – na rozdíl od jmenovaného experimentující Itala – staví své texty na pozorném vidění, kdežto Manganelli na brilantním přemýšlení a na průzkumu možností jazyka. Tuček črtá obrazy, Manganelli brousí úvahy. A ještě něco: ačkoliv postavy v Tučkových miniaturách jsou nezřídka svírány neurózami, fobiemi, přetlaky (včetně sexuální zadržnosti), nepůsobí ty povídky coby výkřiky zoufalcovy, coby volání o pomoc, coby záznam krajností, nýbrž jako více či méně zábavná galerie drobných vyšinutostí.

Autoři:

Josef ChuchmaMF DNES